

התעמרות המשטרה והפרקליטות בזנות / פרופ' בועז סנג'רו*

פסק-דין אמיץ שנתן לאחרונה השופט איתי הרמלין חושף תופעה חברתית קשה: לא זו בלבד שחיהן של נשים העוסקות בזנות עשויים להיות קשים מלכתחילה, באות המשטרה והפרקליטות ומתעמרות בהן. כך, למשל, סוקר השופט את עדויותיהן בפניו של הנשים שעסקו בזנות: "יחסה של המשטרה אליהן תואר כיחס משפיל ומזיק עד כדי התעללות ברוטאלית. בין היתר חזר התיאור של הוצאת הנשים עירומות לרחוב בעת פשיטה משטרתית על מקום עיסוקן, והתייחסות מילולית מעליבה כלפיהן מצד השוטרים." האין תפקיד המשטרה לשמור על האזרחיות והתושבות? האין תפקיד המשטרה והמדינה לחזק את ביטחונן ובוודאי שלא לפגוע בהן, להשפילן ולהטיל עליהן מורא? הזוהי האמנה החברתית?

לפי החוק הישראלי, בעוד שהזנות איננה אסורה – לא על הזונה ולא על הלקוח – ישנם כמה וכמה איסורים הסובבים את הזנות, לרבות: "סרסרות למעשי זנות"; "הבאת אדם לידי עיסוק בזנות" או "לידי מעשה זנות"; "החזקת" או "השכרת מקום לשם זנות".

בעבר התרחשה תופעה איומה של סחר בנשים. לצורך ההתמודדות אתה נחקק, בין היתר, חוק הגבלת שימוש במקום לשם מניעת ביצוע עבירות, תשס"ה-2005, המאפשר צו שיפוטי אם "קיים יסוד סביר לחשש שהמקום ישמש לביצוע עבירה". כפי שקובע השופט הרמלין: "בדיון בפני לא הייתה מחלוקת שהמאבק בסחר בנשים בישראל נחל הצלחה גדולה, והתופעה הצטמצמה בצורה דרסטית. מכתבי הטענות שהוגשו על ידי באות כוח המדינה עלה כי לאחר הצטמצמות הסחר בנשים עברה המדינה להשקיע משאבי אכיפה במאבק בזנות (כלשון כתבי הטענות) ולאכיפת העבירות הנלוות לזנות שאותן המדינה [כלומר: הפרקליטות, ב.ס.] מגדירה כמצע לסחר בנשים. לנוכח דברים אלה ובשל הנטייה הטבעית של מנגנונים לשמר את עצמם, אני סבור שעל המחוקק לשוב ולבחון את ההצדקות לקיומו של החוק בניסוחו הקיים על רקע שינוי המצב בשטח."

כלומר: הדיון עסק במקום שבו נשים ישראליות עסקו בזנות, ללא כל קשר לסחר בנשים, אך הרשויות השתמשו נגדן באמצעים שנחקקו כנגד סחר בנשים. בדומה, נוטות המשטרה והפרקליטות להשתמש באמצעים הדראסטיים הקבועים בחוק המאבק בארגוני פשיעה גם כשכלל לא מדובר בארגון פשיעה של ממש, המשתמש באלימות ובשחיתות להשגת מטרות כלכליות.

*פרופ' מן המניין במרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת-גן, מחבר הספר "הרשעת חפים מפשע בישראל ובעולם: גורמים ופתרונות". ספרו האחרון: Safety from False Convictions (2016).

חמש-עשרה נשים העוסקות בזנות באותו מקום התנגדו להגבלת השימוש במקום, כיוון שהעיסוק בזנות הוא חוקי, והגבלת השימוש במקום לצורך עיסוקן בזנות עלולה לדחוק אותן לרחוב, שבו תנאי העיסוק בזנות קשים בהרבה. יחס הפרקליטות אליהן היה פטרנליסטי ומתנשא: היא התנגדה לצירופן להליך ולכך שביית-המשפט יאזין לעמדותיהן. רק לאחר שהשופט אפשר לנשים המושטקות להישמע, ניתן היה ללמוד כי "הן כולן בגירות בין שנות העשרים שלהן לבין סוף שנות הארבעים שלהן. חלקן ילידות הארץ.... בעלות רמות השכלה שונות (לרבות השכלה אקדמית). מרביתן אמהות לילדים.... אף אחת מהן אינה מכורה לסמים או לאלכוהול.... הציגו את עיסוקן בזנות.... כעיסוק מתוך בחירה.... מרביתן סיפרו כי המניע לעיסוקן בזנות הוא כלכלי."

השופט הרמלין סקר את מאמריה של ד"ר נעמי לבנקורן, שהעידה בפניו, ושלפי התזה שלה המשפט הפלילי אינו יכול לגרום לנשים להפסיק לעסוק בזנות, והאכיפה עלולה בעיקר להזיק להן. אכן, אנו מצויים בעידן של פליליות-יתר, שבו טועים לחשוב שאת כל בעיות החברה ניתן לפתור באמצעות המשפט הפלילי. טעות זו גורמת סבל רב לחשודים, לנאשמים ולמורשעים ונזקים עקיפים לחברה. לדעת ד"ר לבנקורן, דרך מועילה בהרבה לצמצום תופעת הזנות היא צמצום פערים חברתיים, העלאת הקצבאות לנשים חד-הוריות, שיפור הסיוע בדיור הציבורי וחתירה לביטול פערי השכר בין גברים לנשים.

בסופו של דבר נאלץ השופט להוציא את הצו שבקשו הרשויות, משום שהתקיימו התנאים הקבועים בחוק להוצאתו (לרבות תשלום לשוכר הנכס שניתן לפרשו כסרסרות) אך לא לפני שדרש מהרשויות להסכים לשינוי משמעותי של מדיניות בנושא: המדינה התחייבה שלא ייאכף סעיף החוק הנוגע להחזקת מקום לשם זנות במצבים הבאים: העיסוק בזנות הוא בדירת מגורים של האישה העוסקת בזנות; או העיסוק בזנות הוא במקום שנשכר לשם כך על-ידי כמה נשים במשותף; או העיסוק בזנות הוא במקום שנשכר על-ידי אישה לצורך עיסוקה בזנות והיא הזמינה נשים נוספות שזה עיסוקן לחלוק אותו עמה.

כפי שמסכם השופט הרמלין, "משמעות הדבר היא שהנשים שעיסוקן בזנות, אשר התנגדו להגבלת השימוש במקום שלגביו הוגשה הבקשה, לא יצטרכו להעביר את עיסוקן לרחוב כפי שחששו." חבל שמעטים השופטים הכותבים פסקי-דין כאלה.